

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002504

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-06-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лук'яненко Анна Валеріївна

2. Anna V. Lukianenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3618-9119

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 01-07-2025

Спеціальність за освітою: Стоматологія. Логопедія. Психологія.

Місце роботи здобувача: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 23, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9380

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.29

Тема дисертації:

1. Психолого-педагогічні умови інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із порушеннями мовлення органічного генезу.
2. Psychological and Pedagogical Conditions of Integrative Medico-Psychological and Pedagogical Support for Individuals with Organically Based Speech Disorders.

Реферат:

1. У дисертації теоретично обґрунтовано основні підходи до проблеми інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги особам із порушеннями мовлення органічного генезу. Розроблено та експериментально апробовано психолого-педагогічні умови та методику інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги, яка спрямована на подолання мовленнєвих розладів, пов'язаних із порушеннями зубощелепної системи, та забезпечення ефективної інтеграції осіб із цими порушеннями у суспільство. Розглянуто ключові поняття: "інтегративна допомога", "порушення мовлення органічного генезу", "порушення зубощелепної системи". Зазначено, що інтегративна допомога охоплює міждисциплінарний підхід, який включає педагогічні, медичні та психологічні аспекти. Відзначено, що цей підхід передбачає

тісну співпрацю фахівців різних галузей для досягнення максимально ефективного результату в процесі корекції порушень мовлення. Проаналізовано причини виникнення органічних порушень мовлення, а також стан та особливості формування зубощелепної системи у різні вікові періоди. Теоретично обґрунтовано значення інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги для ефективного корекції мовленнєвих розладів, спричинених органічними порушеннями. Розкрито роль ранньої діагностики та своєчасного втручання в забезпеченні успішності корекційної роботи. Теоретично та практично доведено, що порушення мовлення органічного генезу негативно впливають на формування мовленнєвої діяльності, міжособистісну комунікацію та адаптацію в соціумі. Визначено психолого-педагогічні умови інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги, необхідні для ефективного формування мовлення у осіб із порушеннями зубощелепної системи. Серед них: організаційно-педагогічні умови (створення комунікативного середовища, інтеграція логопедичної роботи у загальноосвітній процес, співпраця логопедів, лікарів-ортодонтів та психологів, робота з батьками); технологічні умови (логопедичне діагностування, використання інформаційних технологій, залучення альтернативних методів корекції); внутрішні, суб'єктивні педагогічні умови (усвідомлення необхідності логопедичної допомоги, самоаналіз і самооцінка, мотивація до мовленнєвої діяльності, формування впевненості у власних можливостях). Для оцінки рівня сформованості мовлення та ефективності інтегративної логокорекції було виокремлено основні критерії: анатомо-фізіологічний, фонетико-фонематичний, лексико-граматичний та комунікативний. Кожен із цих критеріїв має свої особливості, рівні оцінювання та характерні показники, які можуть спостерігатися у людей із розладами мовлення органічного генезу та відрізняються в залежності від наявних порушень зубощелепної системи. Охарактеризовано та визначено рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості мовлення дітей із порушеннями мовлення та зубощелепної системи. Розроблено методика інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги, яка включала наступні етапи: початковий (адаптаційно-діагностичний), основний (корекційно-реабілітаційний) та заключний (контрольно-оцінювальний). Адаптаційно-діагностичний етап охоплював комплексне обстеження дітей із використанням сучасних методів діагностики, обстеження артикуляційної моторики та особливостей звуковимови. Корекційно-реабілітаційний етап передбачав застосування логопедичних, психологічних і медичних засобів для подолання мовленнєвих розладів, зокрема артикуляційних вправ, логопедичного масажу, використання інтерактивних методів навчання, тейпування та ортодонтичного лікування. Він був спрямований на відновлення функціональних можливостей мовленнєвого апарату шляхом застосування фізіотерапевтичних методів, артикуляційних вправ, масажу щелепно-лищевої ділянки. Контрольно-оцінювальний етап передбачав комплексний аналіз рівня сформованості мовленнєвих і комунікативних навичок у дітей із порушеннями мовлення та зубощелепної системи. На цьому етапі здійснювалася оцінка досягнень дитини у всіх ключових напрямках мовленнєвого розвитку, визначалися рівні сформованості анатомо-фізіологічної, фонетико-фонематичної, лексико-граматичної та комунікативної складових мовленнєвої діяльності. Зміст формувального етапу експерименту включав аналіз динаміки розвитку мовленнєвої функції дитини, порівняння початкових і досягнутих результатів, а також визначення подальших логокорекційних і педагогічних заходів для підтримки та вдосконалення мовленнєвих навичок. Експериментально апробовано визначені психолого-педагогічні умови у контексті надання інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги, яка включає комплекс спеціальних вправ, технік і методів для корекції мовленнєвих порушень. Зокрема, експериментальна методика передбачала систематичну роботу з розвитку артикуляційного апарату, формування правильної звуковимови, розширення словникового запасу, тренування навичок невербального спілкування.

2. The dissertation provides a theoretical justification for the main approaches to the issue of integrative medical-psychological-pedagogical support for individuals with speech disorders of organic origin. Psychological and pedagogical conditions and a methodology for integrative support aimed at overcoming speech disorders associated with maxillofacial system dysfunctions and ensuring effective social integration of affected individuals have been developed and experimentally tested. Key concepts such as "integrative support," "speech disorders of organic origin," and "maxillofacial system disorders" are analyzed. It is noted that integrative support involves an

interdisciplinary approach that encompasses pedagogical, medical, and psychological aspects. This approach requires close cooperation among specialists from various fields to achieve optimal outcomes in correcting speech disorders. The study examines the causes of organic speech disorders, as well as the state and developmental characteristics of the maxillofacial system across different age groups. Theoretical substantiation is provided for the significance of integrative medical-psychological-pedagogical support in effectively addressing speech impairments caused by organic pathology. The importance of early diagnosis and timely intervention in ensuring successful corrective outcomes is emphasized. It is theoretically and empirically proven that speech disorders of organic origin negatively affect the formation of speech activity, interpersonal communication, and social adaptation. The study identifies the psychological and pedagogical conditions necessary for the effective development of speech in individuals with maxillofacial system disorders. These include organizational and pedagogical conditions (creation of a communicative environment, integration of speech therapy into general education, collaboration among speech therapists, orthodontists, and psychologists, and work with parents); technological conditions (speech therapy diagnostics, use of information technologies, implementation of alternative correction methods); and internal, subjective pedagogical conditions (awareness of the need for speech therapy, self-analysis and self-assessment, motivation for speech activity, development of self-confidence). To assess the level of speech formation and the effectiveness of integrative speech therapy, the following key criteria were identified: anatomical-physiological, phonetic-phonemic, lexical-grammatical, and communicative. Each criterion includes specific features, assessment levels, and characteristic indicators observed in individuals with speech disorders of organic origin, varying according to the presence of maxillofacial abnormalities. Levels of speech development (high, sufficient, average, low) in children with speech and maxillofacial system disorders were defined and characterized. A methodology for integrative medical-psychological-pedagogical support was developed, encompassing the following stages: initial (adaptation-diagnostic), main (correctional-rehabilitation), and final (control-evaluation). The adaptation-diagnostic stage involved comprehensive assessment of children using modern diagnostic techniques, examination of articulatory motor skills, and sound production. The correctional-rehabilitation stage included the use of speech therapy, psychological, and medical tools to address speech disorders—such as articulation exercises, speech therapy massage, interactive teaching methods, taping, and orthodontic treatment. This stage aimed to restore functional capabilities of the speech apparatus through physiotherapeutic techniques, articulation exercises, and maxillofacial massage. The control-evaluation stage entailed a comprehensive analysis of the level of speech and communicative skill development in children with speech and maxillofacial system disorders, including evaluation of anatomical-physiological, phonetic-phonemic, lexical-grammatical, and communicative components of speech activity. The formative experiment involved monitoring the dynamics of speech development, comparing initial and achieved results, and identifying further corrective and pedagogical strategies to maintain and improve speech skills. The defined psychological and pedagogical conditions for integrative support were experimentally validated. The proposed methodology included a set of exercises, techniques, and methods targeting speech correction. The experimental program focused on systematic work in developing the articulatory apparatus, forming correct pronunciation, expanding vocabulary, and enhancing nonverbal communication skills. Speech therapists, orthodontists, gnathologists, and psychologists were jointly involved in the correction process. In addition to articulation work, children were prescribed orthodontic appliances for bite correction and applied taping techniques to the cervical and maxillofacial areas.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Пахомова, Н. Г., Баранець, І. В., Лук'яненко, А. В., Лещій, Н. П., Качуровська, О. Б., Березан, О. І., Олефір, О. І. (2022). Комплексна реабілітація дітей із сенсорними та інтелектуальними порушеннями. Світ медицини та біології № 2 (80). URL: <https://womab.com.ua/ua/smb-2022-02/9380>
- 2. Лук'яненко, А. В. (2025). Оцінка ефективності надання інтегративної медико-психолого-педагогічної допомоги дітям із порушеннями мовлення органічного генезу. Poland. International Science Journal of Education & Linguistics №1. URL: <https://isg-journal.com/isjel/issue/view/73>
- 3. Пахомова, Н.Г., Лук'яненко, А.В. (2021). Комплексний підхід до діагностики мовленнєвих порушень органічного генезу. Одеса, Науковий журнал Хортицької національної академії: № 5. URL: <https://journal.khnnra.edu.ua/index.php/files/article/view/71>
- 4. Пахомова, Н.Г., Лук'яненко, А.В. (2021). Інтегративна медико-психолого-педагогічна допомога особам із порушеннями зубощелепної системи: історичні передумови та сучасний стан. Одеса, Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Випуск 3 (136). С.135-142. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/12988/1/Pakhomova.pdf>
- 5. Лук'яненко, А.В. (2022). Нейропсихолінгвістичні механізми порушень мовлення органічного генезу у дітей. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України: Вип. № 20. Науково-методичний збірник «Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови». URL: <https://spp.org.ua/index.php/journal/issue/view/9>

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: підвищення ефективності інтегративної допомоги в системі спеціальної освіти та охорони здоров'я.

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U108666

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пахомова Наталія Георгіївна

2. Nataliia H. Pakhomova

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8332-8188

Додаткова інформація: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/55032257>;

https://scholar.google.com.ua/citations?user=FKaUphoAAAAJ&hl=ru&citsig=AMstHGT69fSr0cV5XdJnQD_mm3PC9Nofpg; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57408163100>

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Базима Наталія Валентинівна
2. Nataliya V. Bazyma

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7651-3812

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=zV6ezy0AAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Федоренко Світлана Володимирівна
2. Svitlana V. Fedorenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3321-6946

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=5Hva9dEAAAAJ&hl>

Повне найменування юридичної особи: Бердянський державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125220

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 71100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Омельченко Ірина Миколаївна
2. Iryna M. Omelchenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4698-0273

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=VERYyLAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярмола Наталія Анатоліївна

2. Natalia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9374-5543

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rАНХAsAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Чеботарьова Олена Валентинівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Чеботарьова Олена Валентинівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна